

VE STANICI POD TATRAMA

Tatranské babí léto to ještě nevzdává. Vytahuje poslední triky, jako by chtělo zůstat napořád. Hory přetáhne stříbrnou nití a do ples kápne trošku nebe. Sokol se spustí střemhlav ze soliska a kamzíci skáčou přes strmý sráz. Dole pod horami táhnou po kolejích tuny železa a tisíce lidských osudů. Z východu na západ. A ze západu na východ.

Ve stanici pod Tatrami čeká na peronu taky Gejza Bakoš. Vychrtlý kluk s ježkem na hlavě, červenou krosnou na zádech a modrým lepenkovým kufrem u nohou. Rychlík z Košic má půlhodinovou sekeru, ale Gejzu dneska čas netlačí. Má to totiž v kapse. Povolává do sportovní roty. Pět set osmdesát kilometrů na západ svítí na bráně Rudá hvězda. Jeho cíl. Praha. Stromovka. Když bude dobrý, může se po vojně uchytit ve středisku vrcholového sportu. To je taky jeho jediná šance, jak se podívat někam ven. Nejlíp až na olympiádu. Tak jako Zátopek, Odložil, Plachý nebo Kratochvílová.

Možná mohl být i někým jiným, jenže ho očarovaly tatranské hry. Ty zimní i ty letní. Když se matka vracela navátá z bufetu, zdrhal pryč. Na lyžích nebo po svých. Hory byly jeho skrýš i hřiště. To jediné místo, kde se dalo pořádně nadechnout. Ze sídliště to bral nahoru podél kolejí, závodil se zubačkou a pak pokračoval kolem velkého plesa k můstkům. Tam, kde Raška skočil bez metru stovku, ale Rusák letěl ještě o deset čísel víc.

„Prečo naňho tak pískajú?“ vyzvídal tehdy na otci.

„Lebo nám nič iné neostalo,“ odpovedal šachový veľmistr a za pár mesíců byl taky v luftu.

Na omluvu poslal synovi balík. Gejza v něm našel rozlámanou čokoládu, Schweizerische Schachzeitung — a víc nic. Ten nejlepší kapesní nůž s otvírákem a vývrtkou si pro sebe ukořistil soudruh celník. Byly zrovna Vánoce.

Nakonec Gejza zakotvil u babky. V její chalupě u plesa, přímo nad stolem ve světnici, visel Husák, ale ještě kousek výš trůnil kříž. A v neděli se šlo na mši — *či chcel, alebo nechcel*.

Bílý kostelík stál na pahorku za osadou a byl plný zázraků. Stačilo usednout do lavice a pohlédnout oknem za oltářem do údolí. Celé to lidské pinožení — střechy, komíny i koleje — odtud vypadalo jen jako kostičky dětské stavebnice rozsypané pod věčnými horskými štíty. Od sakristie zacinkal zvonek a všichni hříšníci se v lavicích rázem narovnali. K oltáři vykročil farář s bílou páskou přes oko. Povídal se, že o ně přišel během SNP, když se sám prostřílel z obklíčení skopčáků. Po válce vstoupil do semináře a střelil už jen boží šípy.

„Pán dal svojim služobníkom hrivny,“ začal farář podobenství.

„Jednému dal pět, druhému dve, tretiemu jednu.“

Gejza seděl s babkou v první lavici a potil se ve svátečním oblečení.

„A čo urobil ten, čo dostal jednu?“

Farářovo jediné oko se tázavě zabodlo přímo do něj.

„Zakopal ju.“ odpověděl si po chvíli kněz sám a sepal ruce. „Áno. Presne tak. Lebo mal strach.“

Gejzovi po zádech stékal studený čunek potu.

„Ale viete, čo sa stane so zakopaným darom?“ hřímal farář od oltáře. „Zhnije. A s ním aj ten, kto ho zakopal.“

Gejza se v lavici skrčil ještě níž. Připadalo mu, že ten boží partyzán vidí až na dno jeho duše.

Farář rozpažil ruce ke kříži.

„Pán však hovorí: Neboj sa! Rozdúchaj dar, ktorý je v tebe. Vyjdi do sveta a žiar tým, čo som ti zveril.“

Teď už Gejza myslel jenom na jedno: shodit kousavou košili, nasadit kraťasy a vyrazit ven.

Když pak utíkal kolem plesa, nohama se sotva dotýkal země. Nikdy se mu neběželo tak lehce.

Rozdúchaj dar. Vybehni do sveta. Žiar.

Všetchno dávalo konečně smysl.

Beh je všemohúci.

Od té chvíle už Gejza běhat nepřestal. Trénoval každý den a za každého počasí. První odměna přišla záhy. Jako jediný ze základky nasbíral dost bodů na zlatý odznak zdatnosti. Dával se v rudé krabičce, těžký a hranatý, s nápisem: *Buď pripravený k práci a obrane vlasti*. Vystavil si ho v pokoji jako olympijskou medaili. Na střední už běhal dvoufázově: ráno poklusem do školy, odpoledne na škvárový ovál u fotbalového hřiště.

Tam už čekal profesor tělocviku Gula a skládal mu běžecké pyramidy. Gejza nikdy dopředu netušil, co ho na dráze čeká. Půl kola, dvě kola, tři kola, pak zase dvě – a v další sérii už Gula vytáhl úplně jinou kombinaci. A co bylo na tom tréninku vůbec nejpodivnější? Nikdy mu neměřil čas.

„Nepotřebujem stopky,“ smál se profesor. „Veď spoznám, keď do toho dáš všetko.“

A Gejza do toho pokaždé dal ještě o něco víc. Jako junior se probil až do finále Běhu Rudého práva. Poprvé jel na závody do Prahy a potkal tam nejkrásnější vytrvalkyni světa. Vysoká, štíhlá, se dvěma nazlátlými culíky a uhrančivým pohledem působila, jako by do Střemovky zrovna seběhla z norských hor. Jmenovala se Grete Waitzová a její narychlo načmáraný autogram v Gejzově památníčku měl pro něj větší cenu než všechny medaile, které kdy vyhrál.

Týden po maturitě přišla ta největší zkouška. Federální mistrák juniorů. Buď něco zaběhne a dostane rozkaz do sportovní roty v Praze, nebo aspoň v Banské Bystrici. Anebo to nedá, narukuje někam do Liptovského Mikuláše a bude běhat maximálně druhou národní.

Gejza se před startem modlil za rychlé nohy a Hospodin ho vyslyšel. Jen po svém. Uprostřed června rozpoutal nad Strahovem transkou bouři. Z nebe se spustily provazy deště a pořadatelé hnali vodu z dráhy košťaty. *Čehúňom* v té potopě těžkly nohy. Zato Gejza běžel, jako by mu za patami hořelo. Vyhrál pětku a přidal ještě bronz na patnáctistovce.

„Běží, jak když pádluje,“ bručel si pod deštníkem trenér Švach, ale stejně si jeho jméno v bloku dvakrát podtrhl. „Ve Hvězdě z něj eště vycepujem atleta.“

Staniční rozhlas zachraptěl a konečně ohlásil příjezd Košičanu. Z oblouku se vynořila krysa s rudou hvězdou na čumáku a se skřípěním brzd vjela do stanice pod Tatrami. Na místenku se ve vlaku z východu nehrálo. Volný flek našel jen v kuřáckém kupé. Rychlík trhl vpřed a hory za oknem začaly ubíhat. Byl to jen další vlak z východu na západ. Jenže tentokrát vezl jeho život. A ten právě nabíral na rychlosti.

HRANIČÁŘ

Po příjezdu z Tater se Gejza v Praze ohřál jen chvilku. Trenér Švach mu vzkázal, ať na Rudou hvězdu dorazí pár dní před přijímačem.

„Přespíš na rotě, zatrénuješ si s náma a trochu se rozkoukáš.“

Mohl si tedy konečně v klidu projít tu slavnou Prahu, z které znal zatím jen Stromovku a Strahov. Ze všeho nejvíc se ale toužil projet metrem.

Ve vestibulu na Sokolovské chvíli přešlapoval a dodával si odvalu.

„Poprvé v Praze? Korunu semhle,“ ukázal zřízenec dopravního podniku na turniket.

Gejza vhodil minci do štěrbin, turniket cvakl a pustil ho bez lístku do podzemí. Souprava vjela do stanice s kovovým rachotem a hnala před sebou poryvy teplého vzduchu. Všichni lidé na nástupišti se nahrnuli dovnitř a Gejza se před odjezdem pevně chytil tyče. Pak už jen sledoval, jak se oknem střídá tma a světla stanic.

Svezl se na Muzeum, přestoupil na zelenou a vystoupil až na Národní Míru.

Mohutné eskalátory ho vynášely výš a výš a tunel nebral konce. Gejzovi se z té hloubky začala motat hlava, a tak se přimáčkl k levému madlu. Pár ostrých loktů od spěchajících Pražáků ho ale rychle naučilo, že se tu stojí jediné vpravo.

Když se jízdy v podzemí nabažil, vrátil se metrem na Václavák. V automatu si poručil guláš s knedlíkem a jahodový koktejl. Po obědě došel volným krokem ke Kotvě a prošmejdl obchodní dům od suterénu až po střechu.

V oddělení hudby objevil novou desku Evy Biháryové. Smála se z obalu stejně pěkně jako Grete Waitzová, jen byla o něco víc krev a mlíko. Elpíčko ale stálo celých dvacet osm korun a stejně by si ho na rotě neměl kde přehrát. A před klukama by se asi i styděl.

Nakonec si venku v trafice koupil Stadion, pohlednici s Hradčany a známku, aby mohl poslat pozdrav babce.

Druhý den se tramvají svezl na Újezd a na Petřín vyběhl po svých. Nahoře obešel rozhlednu, a zkoušel spočítat, kolik věží tohle město doopravdy má.

Jeho svobodné dny byly každopádně sečtené.

Než se mohl zařadit do sportovní rot, musel nejprve jako každý holub absolvovat základní výcvik. Přijímač tomu říkali.

„Jo, mladej, vojna není kojná, ale jednou na to budeš vzpomínat,“ chlácholil ho trenér Švach.

Gejza si na to vzal stopky, křížek a krejčovský metr. Stopky, aby neztratil formu. Křížek, aby neztratil víru. A metr, aby stříhal dny do návratu.

Unášel ho další vlak. Tentokrát na jih. Společně s ostatními brančí ho vyhnali ze zeleného dobytčáku na konečné a dál pokračovali pěšky. Zastavili se až v centru pohraničního městečka před budovou ex-kláštera.

Na dvoře už na ně čekal otlý nadporučík v naleštěných holínkách.

„Vítejte u třinácté rot Pohraniční stráže, soudruzi,“ spustil. „Jsem nadporučík Milíč, zástupce velitele pro věci politické.“

„Ty vole, takovej lampasák,“ šeptal Gejzovi vedle stojící zrzek.

Ale Gejza mačkal v kapse křížek a dělal, že neslyší. Nestál o žádné problémy.

„Doufám, že si uvědomujete, jakou důvěru ve vás naše strana, vláda i všechen lid vkládá. Budete se zde cvičit k obraně státní hranice naší socialistické vlasti před imperialistickými špióny i deklasovanými domácími živly. Tady na čáře není místo pro hovadiny. Tady stojíte v první linii boje za mír.“

Nadporučík si založil ruce za záda a prošel kolem první řady.

„A abych měl jistotu, že jsem tu nemluvil do větru, s vybranými soudruhy si to ještě dneska probereme.“

„Pohov! K ubytování rozchod!“

Z oken barokní ubikace měl Gejza idylický výhled. Na tuzemské straně lesy, kopce, pole, stavení a na rakouské straně zase jenom kopce, lesy, pole, stavení.

Jenže správný pohraničník se na krajinu nesměl dívat očima civilisty. Co když to pole skrývá bunkr? A ta stará stodola tajnou vysílačku?

A ten chlap na traktoru? Je to vůbec sedlák? Nebo jen maskovaný agent, či dokonce starý esesák? Gejza ještě nevěděl, čemu věřit. Ale svrběly ho nohy. Celý den netrénoval a lezlo mu to na mozek. Nejradši by hned první den dezertoval. Místo výběhu si ho však ještě odpoledne nechal Milíč předvolat do komnaty — tak se na rotě říkalo politrukově kanceláři.

„Bakoši,“ zabručel politruk s cigárem v koutku huby, „nemysli si, že tě neznáme. Víme, že máš fotra defektora. A že taky umíš rychle utíkat.“

Ideolog listoval spisem a mechanicky sklepal popel na mramorovou podlahu.

„Ale máš kliku. Trenér Švach se za tebe zaručil.“

Pak sáhl do zásuvky pro zelenou brožuru, otevřel ji na založené stránce a četl monotónně:

„Tak jako voják ČSSR, který na státní hranici vzdoruje svému imperialistickému nepříteli z NATO, musí i sportovec ČSSR vidět ve sportovci ze SRN svého politického nepřítele.“

Zaklapl brožuru. „Rozumíš tomu, co jsem přečetl?“

„Rozumiem, súdruh nadporučík,“ vysoukal ze sebe Gejza. Bylo mu celkem fuk, odkud soupeř pochází. Hlavně když mu ukáže záda.

Milíč vstal a postavil se tak blízko, že si Gejza všiml malé jizvy na politrukově bradě.

„Hovno rozumíš, bačo.“ Dvěma prsty mu srovnal křivý límec. „Tady budeš čtyři neděle běhat, jak pískáme my.“

V noci se Gejza převaloval na pryčně, co pamatovala ještě c. k. armádu. Noclehárna narvaná branci smrděla potem a prdama. Ze všech

stran se ozývalo chrápání, funění a šustění dek. Když konečně zabral, spal mělce jak pes. S jedním okem pořád napůl otevřeným.

Probudily ho šílené rány.

„Vstááávat, holubi!!!“ řval podporučík a mlátil esusem o železnou palandu. „Tohle není žádný pionýrský tábor, do třech minut nástup na dvoře!“

V pět třicet už byl celý oddíl venku v pozoru. Klášterní dvůr ještě ozařoval měsíc, než ho přebily dva ohromné halogeny. Právě začínalo ranní pochodové cvičení.

„Pochodem v chod!“

Gejza vykročil s ostatními a přidal se ke zpěvu:

Neprojdou, hej hola hola hej.

Heslo hraničářů.

*Kupředu a zpátky ani krok,
z našich hranic míru...*

Po čtrnácti dnech už Gejza pochodoval spolehlivě a bez otázek. Přišel čas nafasovat kvér.

Samopal vz. 58 je automatická zbraň, která se vyznačuje vysokou spolehlivostí, přesností a jednoduchostí obsluhy. Byl vyvinut jako odpověď na potřeby lidové armády a požadavky obrany socialistické vlasti.

Příručka pro pohraničníky v tomhle nekecala. Ten brněnskej sapík Gejzovi fakt sedl. Byl lehký a vyvážený, skoro jako sportovní náčiní.

Před první službou mu vtloukali do hlavy slova generálního tajemníka a soudruha prezidenta:

„Hranice nie sú korzo, aby sa tu voľakto prechádzal!“

Několik set metrů před čarou proto soudruzi natáhli dráty. Proud do nich pustili jen slabý. Signální. Takový umíráček. Jakmile ale drát cinkne, poplachovka už je na cestě a narušitelé běží posledních pět minut. Ke svobodě, nebo k poslednímu soudu.